

विविध भाषांचा मराठी भाषेवरील प्रभाव

प्रा. डॉ. रवींद्र श्रीहरी सोमोशी

विभागप्रमुख, मराठी विभाग

सुंदरराव मोरे महाविद्यालय, पोलादपूर, रायगड, महाराष्ट्र

गोषवारा

" No Language is ever in a static condition, it always changes and grows " असे म्हटले जाते. कोणतीही भाषा एका विशिष्ट अवस्थेत कायमची राहू शकत नाही. तिच्यात नेहमी बदल घडून येत असतो. म्हणूनच ' भाषा ही एक प्रवाही अशी सामाजिक संस्था आहे. परिवर्तन हा तिचा स्वभाव आहे ' असे म्हटले जाते. कालमान परिस्थितीनुसार तिच्यात बदल होत जातात. हे बदल, दोन स्वरूपातील परिवर्तन, भाषेतील उच्चार, ध्वनी परिवर्तन, वर्णप्रक्रिया, प्रत्ययांची नवी भर..... अशा बदलांचा समावेश आंतरिक पातळीवरील बदल केला जातो. हे बदल आपोआप घडत असतात. भाषेतील हे परिवर्तन मूलगामी असते. बाह्य स्वरूपातील बदलामध्ये दुसऱ्या भाषेच्या संपर्कामुळे भाषेत जे नवीन शब्द येतात, शब्दांचे जे अर्थ बदलतात त्यांचा समावेश होतो, भाषे - मध्ये असे जे दोन्ही प्रकारचे बदल होतात त्याचे महत्वाचे कारण म्हणजे एका भाषेचा दुसऱ्या भाषेशी संपर्क येणे होय. असा संपर्क ज्यावेळी येतो त्यावेळी दोन्ही भाषेत आदान प्रदान प्रक्रिया होत असते. विशेष करून भाषांमधील पारिभाषिक शब्द यांची मोठ्या प्रमाणात आदान प्रदान होत असते. सामाजिक स्थित्यंतरामुळे अनेक नवीन गोष्टी, कल्पना, वस्तू यांच्याशी लोकांचा संबंध येतो. ती वस्तू सामान्यतः परकीय असते. अशा वेळी अट्टाहासाने त्याला पर्यायी शब्द तयार केला जातो तो शब्द रुढ होईलच असे सांगता येत नाही. कदाचित यात उच्चारसौकर्य नसेल किंवा अन्य कोणतेही कारण असेल त्यामुळे मूळ परकीय शब्द आहे तसा स्वीकारावा असे या दुसऱ्या मार्गाची मागणी आहे. उदा. ' मेक - अप ' हा शब्द घ्या. याला अट्टाहासाने दुसरा मराठी शब्द निर्माण करावयाचा म्हटल्यास ' चेहेन्याची रंगरंगोटी ' हा पर्यायी शब्द मान्य करावा लागेल, पण इथे ' रंगरंगोटी ' हा शब्द इमारतीशी निगडित असल्याने योग्य वाटत नाही. अशा वेळी ' मेक - अप ' हा शब्द स्वीकारणे योग्य वाटते. असे अनेक शब्द फार्सी, उर्दू, कानडी, तामीळ, तेलगु इ.. भाषेतून स्वीकारले आहेत. प्रत्येक परकीय शब्दासाठी दुसरा पर्यायी मराठी शब्द तयार करणे केवळ अशक्य आहे. उदा. ' सिमल ' या शब्दासाठी ' अग्नीरथ आवक जावक दर्शविणारा लोह - ताम्र पट्टिका ' हा शब्द कधी तरी रुढ होईल का ? त्यामुळे असे अनेक शब्द मराठीत रुढ झाले आहेत. त्यासाठी एक

तर परिभाषा तयार केलेली नाही. अन् तयार केली असली तरी लोकांनी ती न स्वीकारता मूळ भाषेतील शब्द आहेत तसे स्वीकारले उदा. कंपास, टेबल, दुकान (मराठी शब्द भांडार), बँक, चेक, रेल्वे, बाजार (मराठी पारिभाषिक शब्द विपणी), इंजीन, पाईप, स्कू, फ्लॅट, माईक, डॉक्टर, नर्स, ड्रेसिंग, सिमेंट, ब्रेक, टायर, हॉर्न, स्टेअरिंग, कार्ड, मनीऑर्डर, पोस्ट इ... मराठी भाषेवर देखील विविध भाषांचा प्रभाव दिसून येतो यामध्ये प्रामुख्याने द्राविडी फारसी हिंदी आणि इंग्रजी या प्रमुख भाषांचा उल्लेख करावा लागेल.

कूटशब्द - आदान -प्रदान, पारिभाषिक शब्द, सामाजिक स्थित्यंतर, उच्चार, व्याकरण

संदर्भ

- [1].भाषा व संस्कृती - ना गो. कालेलकर.
- [2].मराठी भाषेची घटना -रा.भि. जोशी
- [3].मराठीचे व्याकरण - मो.रा वाळिंबे.